

**Rapport fra møte i COCOP 2014, 12.-14. mai 2014, Beit Jala
v/Berit Hagen Agøy og Sven Thore Kloster**

Forkortelser:

COCOP: Coordination Committee for Cooperation between The Evangelical Lutheran Church of Jordan and the Holy Land (ELCJHL) and her overseas partners.

Deltakere fra Norge:

Berit Hagen Agøy, generalsekretær MKR (hele COCOP-møtet)
Sven Thore Kloster, rådgiver MKR (hele COCOP-møtet)
Dag Iversen, sokneprest i Torshov mgh. (første halve dag, tirsdag 12. mai)
Eli Djupvik, daglig leder i Torshov mgh. (første halve dag, tirsdag 12. mai)

Internasjonale COCOP-partnere:

VELKD, Tyskland (United Evang. Luth. Church of Germany)
BMW, Tyskland (Berliner Missionswerke)
ELCNG, Tyskland (Evang. Luth. Church in Northern Germany)
EKD, Tyskland (Evang. Kirche Deutschlands)
FELM, Finland (Finnish Evang. Luth. Mission)
CoS, Sverige (Church of Sweden)
CoN, Norge (Church of Norway)
ELCA, USA (Evang. Luth. Church in America.)
ELCIC, Canada (Evang. Luth. Church in Canada)
LVF, Genève (Det lutherske verdensforbund)

Det var representanter til stede fra alle disse partnerne, i tillegg til gjester, andre samarbeidspartnere og representanter fra ELCJHL (menigheter, skoler og biskopens kontor).

1. Biskopens rapport

Biskopens rapport er en viktig del av COCOP, og årets tale var veldig god. Her gjengis noen hovedpoenger. Talen kan leses i sin helhet på:

<https://www.dropbox.com/sh/d492ac8nnsja22u/pzGWuDR7AX>

Politisk kontekst:

Biskop Munib viste til fredssamtalene mellom Israel og Palestina som nylig ble avsluttet uten resultater. Ingen er særlig overrasket over dette, men biskopen viste til at amerikanske myndigheter for første gang gav begge parter skylden for at forhandlingene strandet, og at Kerry hadde advart om «apartheid-liknende» tilstander hvis ikke noe snart skjedde. En slik ny ordlyd fra amerikanerne er - om ikke annet - et lite skritt i riktig retning, mente biskopen.

Biskopen er bekymret for frustrasjonen som bygger seg opp på palestinsk side, særlig blant unge folk. Forhandlingene har vært teater, og det er liten tro på framtiden i store deler av befolkningen. Biskopen frykter at det kan resultere i ny vold fra uorganiserte enkeltindivider, noen som israelske myndigheter vil straffe palestinere kollektivt for.

De siste årene har det vært en kraftig økning i «price tag»-angrep fra israelske settlere. Angrepene inkluderer vandalisme mot moskeer og kirker, eller mot kristne og muslimske gravplasser eller andre private eiendommer på Vestbredden, i Øst-Jerusalem eller i Israel. Det er en stor og økende misnøye – også blant israelere – over fenomenet og over at israelsk politi ikke griper inn og stanser lovbruddene begått av bosetterne.

Biskopen pekte også på den urettferdige ressursfordelingen mellom Israel og Palestina som et stort hinder for fred. Dette gjelder særlig tilgangen til vann. Israel har f.eks. systematisk tappet grunnvannet rundt Gaza, hvor tomatene nå smaker salt som følge av sjøvann som siver inn i grunnen. UNDP regner med at grunnvannsreservene til Gaza vil være helt tomme innen 2019. Biskopen pekte imidlertid på at EU-parlamentets president, Martin Schultz, tok opp tilgangen til vann da han talte i Knesset tidligere i år, noe som skapte stor støy i Israel, og er et tegn på at det internasjonale samfunnet ikke overser dette.

Biskopen uttrykte også bekymring for økende religiøse spenninger i Israel og Palestina. Dette skyldes bl.a. økende uro rundt Al Aqsa og lovforslag i Knesset om å la jøder få be på Tempelhøyden/Haram al Sharif. I tillegg har det forholdsvis nye israelske kravet om å definere Israel som en jødisk stat ført til at røster på Vestbredden vil definere Palestina som en muslimsk stat – noe de kristne vil lide under i både Israel og Palestina. I tillegg viste han til de israelske lovforslagene om å tillate kristne palestinere å tjenestegjøre i IDF og til differensiert ordlyd fra israelske myndigheter for å skille mellom kristne og muslimske palestinere i Israel.

Relasjon til myndigheter

Overfor israelske myndigheter har ELCJHL strevd med å bli fullt anerkjent som kirke siden 2007. Israelske myndigheter har basert sin beslutning på et dokument fra Det britiske mandatet i 1926 – en tid da britene ikke anerkjente den tysk-lutherske kirka i området pga. de politiske spenningene mellom England og Tyskland. Biskop Munib kunne nå derimot melde at det er små tegn til at israelske myndigheter kanskje vil snu i dette spørsmålet. Biskopen er forsiktig optimist.

Biskopen har god kontakt inn mot palestinske myndigheter i Ramallah. Han har i lengre tid vært konsultert i anliggender om trosfrihet og de kristnes situasjon av både president Abbas og statsministrene Fayyed og Hamdallah. Abbas har nylig gitt de kirkene som er anerkjent av PA, skattereduksjoner og fritak fra bl.a. eiendomsskatt. Biskopen har også tatt initiativ overfor den palestinske regjeringen om å reformere pensum og skolebøker i palestinsk skole, bl.a. med tanke på økt vektlegging av kritisk tenking, verdien av pluralistisk samfunn og interreligiøs sameksistens, mer undervisning om alle verdensreligionene, den historiske betydningen av arabiske kristne under islamsk styre og

palestinske kristnes viktige bidrag i palestinsk identitetsdanning og ikkevoldelig motstandskamp.

ELCJHL har også startet en dialog med evangelikale frikirker i Palestina og Israel gjennom The Council of Evangelicals in the Holy Land. Frikirkene ønsker å bli anerkjent som kirker av PA og gis rettslig status innenfor familielovgivning. ELCJHL er i en prosess med å etablere egen «Ecclesiastical Court» og har tilbudt frikirkene medlemskap slik at de kan håndtere sine sivilrettslige anliggender der.

Kristne i Midtøsten:

Biskop Munib påpekte nok en gang den kritiske situasjonen for kristne og andre religiøse minoriteter i Midtøsten. Emigrasjon av kristne er den største utfordringen for kirkene i Palestina, hevdet han, og fremholdt den israelske okkupasjonen og økningen i bosettinger, høy arbeidsledighet og økende ekstremisme på både israelsk og palestinsk side som de viktigste årsakene til at kristne emigrerer fra Palestina.

Biskopen understreket også de store forskjellene mellom ulike land i regionen. Borgerkrigen og den humanitære krisa i Syria er akutt og rammer (også) mange kristne. I Egypt er det stor usikkerhet, men biskopen viste til et nytt fellesdokument, Document for Basic Freedoms, fra Pave Tawadros II og sjeiken av Al-Azhar, El-Tayyeb. Dokumentet anerkjenner ifølge biskopen bl.a. et pluralistisk samfunn og likt medborgerskap (citizenship) mellom ulike religiøse grupper. I Jordan er situasjonen enn så lenge relativt stabil, og kongehuset har ifølge biskopen engasjert seg tungt for å snu trenden med emigrasjon av kristne. I september 2013 inviterte Jordans kong Abdullah II og prins Ghazi alle kirkeledere fra Midtøsten, samt generalsekretærene i KV og MECC til konferansen «The Challenges Facing Arab Christians». Biskopen anslo at kristne utgjør 35% av jordansk økonomi.

Økumeniske og interreligiøse relasjoner

Biskopen viste til at det har blitt etablert et økumenisk kirkeråd i Jordan (Council of Churches in Jordan). Dette mente biskopen vil styrke økumeniske relasjoner i Jordan, men også styrke det regionale kirkerådet Middle East Council of Churches (MECC) – slik som etableringen av et egyptisk kirkeråd har gjort. ELCJHL er preget av å ha et veldig stort økumeniske og interreligiøst engasjement og nettverk. De samarbeider med og innehar viktige verv i både LVF, KV, MECC og Fellowship of the Middle East Evangelical Churches (FMEEC). Biskopen vektla også at han er involvert i jødisk-kristen dialog både i Tyskland og i Israel-Palestina. I sistnevnte relasjon har han et samarbeid med bl.a. presidenten i ICCJ (International Council for Christians and Jews), Deborah Weissman, om en dialog om Kairos Palestine.

Skolene

Skolene som ELCJHL driver er noe av kirkens viktigste virksomhet i Palestina. Men disse er også dyre å drifte, og er helt avhengige av utenlandsk støtte. EU har dessverre holdt tilbake en del penger til PA som pressmiddel i fredsforhandlingene, noe som har medført at PA ikke har fått utbetalt penger som avtalt til ELCJHL for skoledriften. Et ekstra kritisk moment er at vestlige donorer i økende grad ser ut til å prioritere

humanitære prosjekter på bekostning av skoledrift. Biskopen beklaget dette og mente at nettopp skoledrift er den mest langsiktige humanitære investeringen man kan gjøre i Palestina.

Menighetsarbeid:

Biskopen kunne med glede melde at de vil få flere ordinasjonskandidater i løpet av året og at to ungdommer (en kvinne og en mann) vil starte på teologistudier i 2014. Rekruttering til prestatjeneste synes derfor ikke å være noe problem for kirka. I tillegg har kirka etablert et lekmanns-akademi hvor syv kvinner og fire menn får opplæring i grunnleggende teologi mtp. å kunne tjenestegjøre som forkynnere og lærere i menighetene. Dette vil forhåpentligvis bidra til sårt tiltrengt avlastning for kirkas seks prester.

Kirka driver også et utstrakt ungdomsarbeid hvor særlig speiderbevegelsen står sentralt, i tillegg til et eget kvinnearbeid og et arbeid blant døve. Kvinnedesken vil i løpet av året initiere en levekårsundersøkelse blant kristne, palestinske kvinner på Vestbredden, I Øst-Jerusalem og i Jordan. Kvinnedesken jobber også aktivt inn mot ny etablering av kirkas Ecclesiastical Court for at sivilretten skal bli mest mulig kjønnsrettferdig.

Den nye kirka ved dåpsstedet ved Jordanelva (Bethany-Beyond-the-Jordan) fikk mye oppmerksomhet. Biskopen var takknemlig for den store internasjonale tilstedeværelsen ved åpningen og innvielsen av denne kirka i januar 2014. Svenska Kyrkan har sekundert presten Rolf Pearson til å jobbe ved kirka og utvikle et pilegrimssenter der. Trondheim by og Pilegrimssenteret i Trondheim er også invitert inn som pilegrimspartnere til dåpskirka ved Jordanelva.

2. Studietema: Pilegrimer og medvandring

Studiedagen på årets COCOP handlet om pilegrimstradisjoner og medvandring. Det var både teologiske og historiske samt politiske innledninger til tematikken. Mye av samtalen dreide seg om hvor lite palestinske kristne ser til pilegrimsturister til Det hellige land, og hvor lite utenlandske pilegrimer til Det hellige land ser til palestinske kristne.

Av ca. 200.000 lutherske pilegrimsturister til Det hellige land årlig, benytter under 5 % seg av palestinske, kristne reisebyrå. COCOP-partnerne og vestlige kirker ble oppmuntret til å øke bevisstheten om dette i sine sammenhenger og arbeide for at pilegrimsturister både møter flere palestinske kristne, eksponeres for deres narrativer og livshistorier, legger igjen mer penger i Palestina og får et mer nyansert bilde av Det hellige land. Evangelical Lutheran Church in America har utviklet gode ressurser for pilegrimsturister til Det hellige land som med fordel kan benyttes av flere kirker. Se:

<http://www.elca.org/en/Our-Work/Publicly-Engaged-Church/Peace-Not-Walls/Travel>

Se også ELCJHL's A pilgrim's Guide to Israel and Palestine:

<http://www.elcjh.org/resources/travel/HLT%20travel%20guide.pdf>

Et viktig poeng som også ble understreket, var at israelske turguider som oftest vil ha fri på søndager, og derfor er søndager ofte fridag eller "badedag" hos mange israelske turoperatører. Det bør være et mål at kristne grupper som er på pilegrimsbesøk i Det hellige land, faktisk besøker kristne menigheter i Palestina eller Israel på søndagene og feirer gudstjeneste sammen med dem.

Mark Brown (LVFs representant i Jerusalem) poengterte også at det er stort behov for å bistå med olivenplukking i høstsesongen, særlig på LVFs område på Oljeberget, men også helt sikkert lokalt hos ulike kristne familier eller menigheter. På LVF Jerusalem/Augusta Victorias hjemmesider kan man melde seg på alt fra en halv til en hel dags olivenplukking i høstsesongen, noe som kan være en fin del av en pilegrimstur.

3. Økonomi

Den økonomiske situasjonen for ELCJHL er fremdeles kritisk. I lengre tid har det bygget seg opp et underskudd, og kirka må nå bruke mange av sine få ressurser på gjeldsbetjening. Synoden har besluttet å gå til det drastiske skrittet å selge land som kirken eier relativt sentralt i Ramallah. Dette vil frigjøre midler som både kan brukes til gjeldsnedbetaling og nye langtidsinvesteringer. Men det er svært sensitivt for kirka å skulle selge land. Dels skyldes det at landeiendom er noe av det som gir kirkene i Det hellige land status. Men dels skyldes det også at eierforhold til land i seg selv er svært sensitivt og politisk, da man kan risikere å selge land til personer/firma som ikke kan garantere at de ikke vil videreselge til f.eks. israelske settlere. Det ble påpekt at dess mer COCOP-partnere og andre kan bistå med økonomisk støtte, dess mindre eiendom trenger kirka å selge.

Kirken har i samråd med COCOP-partnerne og LVF startet en større omorganisering av hele kirkas administrasjon og styringsstrukturer med tanke på å få en mindre kostbar organisasjon og en større grad av økonomisk utjevning mellom de ulike delene av kirka. Det er også opprettet en egen finansenheter som får i mandat å foreta investeringer og bidra til en langsiktig bærekraftig økonomi for kirka. Selv om kirka synes å ta små steg i riktig retning, er det virkelig grunn til å understreke stor bekymring for ELCJHLs økonomiske situasjon.

4. Annet

- Mitri Raheb har gitt ut ny bok: *Faith in the face of Empire* på Orbis forlag (2014). Boka fås kjøpt på Amazon og anbefales.

- Yasmine Perni sin film, *The Stones Cry Out*, om historien til kristne palestinere etter 1948, kan nå kjøpes som DVD eller screenes fra internett. Se mer info på <http://www.thestonescryoutmovie.com/order/>

- Berit Hagen Agøy ble valg inn i komiteen som skal planlegge neste års COCOP-møte.

- Tyske Inken Wöhlbrand (VELKD) gikk av som COCOP moderator. Ny moderator blir svenske Erik Appelgård (Svenska Kyrkan).

Datoer:
COCOP 2015: 5.-7. mai i Beit Jalla
COCOP 2016: 10.-12. mai (sted uvisst)

5. Oppfølging:

Pilegrimsturisme

Mellomkirkelig råd har i samarbeid med Karibu startet et arbeid for å utvikle norske ressurser til menigheter og bispedømmer som drar på pilegrimsreiser til Det hellige land. Arbeidet bør intensiveres og gode ressurser, f.eks. fra ELCA og ATG, bør kunne deles med norske aktører. Kontakt med norske reiseoperatører bør også følges opp.

Trondheim (by, Pilegrimssenter og Dnk i Nidaros) er invitert av ELCJHL til å være med i samarbeidet rundt dåpskirken ved Jordanelven. MKR oppfordrer Trondheim og Nidaros til å ta en nasjonal rolle i dette arbeidet.

Økonomi

Det bør undersøkes om kirkelige instanser i Dnk kan bidra med mer økonomisk støtte til ELCJHL. MKR vil øke bidraget med OVF-midler med om lag 120.000 kr, som en engangshendelse, i 2014. MKR vil også skrive brev til bispedømmerådene med forespørsel om å bidra – især de bispedømmene som har en sterk relasjon til ELCJHL og har besøkt denne med store grupper av nordmenn (noe som også tar administrative ressurser fra ELCJHL). Borg bdr har f.eks. vedtatt å støtte ELCJHL med 10.000 USD i 2014. Det bør også vurderes hvordan menigheter kan oppfordres til å gi en årlig ofring til ELCJHL. Dette kan man snakke med bispedømmene om.

Dnk v/MKR vil i løpet av 2014/2015 være vertskap for en internasjonal «giverlandskonferanse» med det formål å samle en del av COCOP-partnerne og andre samarbeidspartnere til ELCJHL for å diskutere økonomisk støtte og samarbeid om gjeldssanering.

Nettverksbygging i Norge

Nettverkssamlingen i Borg bispegård i april 2014 var svært nyttig og bør gjentas årlig eller annet hvert år. På den måten kan man bygge et sterkere nettverk i Norge mellom alle de ulike aktørene som har relasjon til ELCJHL. MKR bør fortsette å gi 5000 kr årlig fra OVF-potten til Borg for å være vertskap for et slikt møte.

Skolene

Sven Thore Kloster og den nye administrasjonssjefen i ELCJHL, Bassem Thabet, har utarbeidet en framdriftsplan for hvordan man kan arrangere en internasjonal konsultasjon/workshop i løpet av 2015 hvor ELCJHL kan få eksponert skoledriften og skolenes betydning for institusjons- og nasjonsbygging og demokratiutvikling i Palestina for vestlige organisasjoner, diplomater, byråkrater og kirker. Arne Næss-Holm fra KN vil bistå fra norsk side i planleggingen og oppfølgingen av dette. Det bør i forlengelsen av

dette undersøkes hva som ligger i den norske regjeringens nye signaler om å øke støtten til undervisningsprosjekter i Palestina.

Det er også et stort behov for gode engelsklærere ved ELCJHLs skoler. Det bør undersøkes om det finnes gode engelsklærere i Norge som kunne tenke seg å jobbe gratis for ELCJHL i en gitt periode.

Kvinneprosjektet

Berit Hagen Agøy og Sven Thore Kloster hadde samtaler med kvinneskolens koordinator, Bassimah Jaraiseh, og styreleder, Suad Younan. Prosjektet med å gjennomføre en leveårsundersøkelse av kristne kvinner i Palestina er noe MKR vil bidra til ved å søke om finansiering fra norsk UD. KISP-rådgiver Gina Lende følger opp dette ved et besøk til Jerusalem i august 2014.